

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2025. № 4.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.4.35>

УДК 658.014.4:338.242

Т. І. Олійник,

к. е. н., доцент, кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1224-3790>

О. О. Олійник,

к. е. н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5657-3105>

Є. О. Олійник,

к. е. н., докторант кафедри підприємництва та економіки підприємства, Дніпровський університет митної справи та фінансів
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6512-7235>

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ВИРОБНИЧО-КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

T. Oliynyk,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics, Entrepreneurship and Enterprise Management, Oles Honchar Dnipro National University

O. Oliynyk,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, Dnipro State Agrarian and Economic University

Ye. Oliynyk,

PhD in Economics, Doctoral candidate, Department of Entrepreneurship and Enterprise Economics, Dnipro University of Customs and Finance

METHODOLOGICAL ASPECTS OF SHAPING EFFECTIVE PRODUCTION AND COMMERCIAL ACTIVITY OF AN ENTERPRISE

Стаття присвячена розкриттю методологічних аспектів формування ефективної виробничо-комерційної діяльності підприємства в умовах сучасних економічних викликів. У світі, що швидко змінюється, підприємства стикаються з постійними трансформаціями у зовнішньому середовищі, включаючи технологічні інновації, зміни в економічних та політичних умовах, а також вимоги до збереження стійкості та адаптивності. Визначено ключові фактори, що впливають на продуктивність та конкурентоспроможність підприємства, зокрема: ефективність використання ресурсів, якість управлінських рішень, інноваційний потенціал, гнучкість організаційних структур та здатність адаптуватися до змінюваних умов ринку. Застосування відповідних методів дозволяє значно підвищити конкурентоспроможність та забезпечити стійкість підприємства навіть в умовах економічної нестабільності.

Методи оптимізації виробничих і комерційних процесів є основою досягнення не лише внутрішньої ефективності, а й успішної інтеграції підприємства на ринку. Вони включають вдосконалення технологій виробництва, скорочення витрат, підвищення якості продукції та послуг, а також використання сучасних методів планування і прогнозування для забезпечення високої ефективності операційної діяльності. Особливу увагу приділено питанням оптимізації бізнес-процесів через впровадження принципів lean manufacturing, що дозволяє підприємствам досягати значних результатів у зниженні витрат та підвищенні продуктивності. Це включає в себе і автоматизацію виробничих ліній, і ефективне управління ланцюгами постачання, що дозволяє знижувати ризики, пов'язані з нестабільністю поставок і дефіцитом ресурсів.

Приділена також увага інтеграції теоретичних підходів і практичних інструментів для забезпечення стійкого розвитку бізнесу. Важливим є впровадження концепції стратегічного управління, яка дозволяє не лише ефективно реагувати на поточні виклики, але й прогнозувати довгострокові тренди на ринку. Це включає в себе як стратегічне планування, так і

використання сучасних аналітичних інструментів для оцінки потенційних загроз та можливостей. Для підприємств важливо орієнтуватися на постійне вдосконалення власних управлінських практик, розвитку компетенцій та кваліфікації працівників, що є невід'ємною частиною стратегії адаптації до змінюваних умов ринку.

The article is dedicated to revealing the methodological aspects of shaping effective production and commercial activity of an enterprise in the context of modern economic challenges. In a rapidly changing world, businesses face constant transformations in the external environment, including technological innovations, changes in economic and political conditions, as well as the demands for maintaining stability and adaptability. Key factors affecting the productivity and competitiveness of enterprises are identified, including: the effectiveness of resource utilization, the quality of management decisions, innovation potential, flexibility of organizational structures, and the ability to adapt to changing market conditions. The application of appropriate methods significantly enhances competitiveness and ensures the stability of an enterprise, even in conditions of economic instability.

Methods for optimizing production and commercial processes are the foundation for achieving not only internal efficiency but also the successful integration of an enterprise in the market. These include improving production technologies, reducing costs, enhancing product and service quality, as well as using modern planning and forecasting methods to ensure high operational efficiency. Special attention is given to the optimization of business processes through the implementation of lean manufacturing principles, which enable enterprises to achieve significant results in reducing costs and increasing productivity. This includes both the automation of production lines and the effective management of supply chains, which reduces risks associated with supply instability and resource shortages.

Particular attention is given to the integration of theoretical approaches and practical tools to ensure the sustainable development of the business. The

implementation of strategic management concepts is crucial, as it allows businesses not only to effectively respond to current challenges but also to forecast long-term market trends. This includes strategic planning as well as the use of modern analytical tools to assess potential threats and opportunities. For enterprises, it is important to focus on the continuous improvement of their own management practices, development of competencies, and employee qualifications, which are an integral part of the strategy for adapting to changing market conditions.

Ключові слова: *виробничо-комерційна діяльність, якість продукції, ефективність, підприємство, методологія, управління, оптимізація, конкурентоспроможність.*

Keywords: *production and commercial activity, efficiency, enterprise, methodology, management, optimization, competitiveness.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У контексті формування ефективної виробничо-комерційної діяльності підприємства постає низка проблем, що вимагають комплексного підходу до їх вирішення. В умовах постійних змін у зовнішньому середовищі, таких як технологічні інновації, економічна нестабільність, політичні трансформації, підприємства повинні мати чітку стратегію та методологію для забезпечення своєї конкурентоспроможності та стійкості.

Однією з головних проблем є оптимізація виробничих та комерційних процесів, що дозволяє знижувати витрати, підвищувати продуктивність, покращувати якість продукції та послуг. Традиційні методи управління не завжди відповідають вимогам сучасного ринку, що потребує впровадження нових підходів, інновацій та технологій. Серед таких підходів можна виділити концепції стратегічного управління, а також застосування принципів lean manufacturing, що дозволяє знизити витрати і підвищити ефективність виробничих процесів.

Проблема збереження конкурентоспроможності підприємства також є надзвичайно актуальною. В умовах глобалізації ринку та зростаючої конкуренції підприємства повинні постійно вдосконалювати свої стратегії, інвестувати в інновації, адаптуватися до змінюваних умов і забезпечувати максимальну ефективність використання ресурсів. Наукове вирішення цієї проблеми дозволяє не лише підвищити продуктивність, але й забезпечити стійкий розвиток підприємства в довгостроковій перспективі.

Зв'язок із важливими науковими завданнями полягає в дослідженні методів і моделей, які дозволяють покращити ефективність управлінських рішень, оптимізувати бізнес-процеси, розробити стратегії адаптації до нових економічних реалій. Практичне значення цієї проблеми безпосередньо впливає на ефективність діяльності підприємств, оскільки розробка і впровадження науково обґрунтованих рішень дозволяє знижувати витрати, збільшувати конкурентоспроможність та забезпечувати стійкий розвиток.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми формування ефективної виробничо-комерційної діяльності підприємства, демонструє значний інтерес вчених до цієї теми в умовах сучасних економічних викликів. У наукових роботах розглядаються різні аспекти оптимізації бізнес-процесів, підвищення ефективності виробництва, конкурентоспроможності підприємств, а також застосування новітніх методологій управління для досягнення стійкого розвитку.

Одним із важливих напрямів досліджень є аналіз ефективності застосування концепції стратегічного управління, яка дозволяє підприємствам адаптуватися до постійно змінюваних умов ринку. Дослідження, представлені у публікаціях [1-3], підкреслюють важливість інтеграції стратегічного управління з операційною діяльністю, що включає планування, управління ризиками та оцінку потенційних можливостей.

Ще одним значущим напрямом є вивчення принципів lean manufacturing та їх впровадження у виробничі процеси підприємств [4, 5], акцентує увагу на

тому, як принципи безвідходного виробництва, оптимізація технологічних процесів та скорочення витрат можуть суттєво підвищити ефективність і конкурентоспроможність підприємств, зокрема в умовах економічної нестабільності.

Важливим аспектом є також дослідження впливу інноваційного потенціалу підприємств на їх конкурентоспроможність. Окремі публікації [6, 7] звертаються до ролі інновацій в розвитку підприємств, зокрема у контексті технологічних змін та трансформацій на ринку. Дослідження показують, що інвестиції в новітні технології та розвиток інноваційних продуктів є важливими чинниками, що дозволяють підприємствам не лише зберігати, але й зміцнювати свої позиції на ринку.

В останні роки в наукових публікаціях з'являються роботи, що звертаються до інтеграції теоретичних підходів з практичними інструментами управління для забезпечення стійкого розвитку бізнесу [8-10], де розглядається важливість побудови ефективних моделей щодо інформаційних систем, які підтримують процеси прийняття управлінських рішень, які дозволяють підприємствам швидко адаптуватися до змін на ринку та визначають ефективність своєї бізнес-діяльності.

Таким чином, останні дослідження та публікації підтверджують важливість комплексного підходу до розв'язання проблеми формування ефективної виробничо-комерційної діяльності підприємств, акцентуючи увагу на стратегічному управлінні, інноваціях, оптимізації бізнес-процесів і гнучкості організаційних структур. Ці дослідження створюють основи для розробки нових моделей та методів, що дозволяють підприємствам зберігати конкурентоспроможність і забезпечувати стійкий розвиток в умовах економічної нестабільності.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є вивчення та аналіз методологічних аспектів формування ефективної виробничо-комерційної діяльності підприємства в умовах сучасних економічних викликів. Зважаючи на високий рівень конкуренції та постійні

зміни в зовнішньому середовищі, важливо не лише дослідити існуючі підходи до управління виробничими та комерційними процесами, але й визначити нові стратегії та інструменти, які дозволяють підприємствам зберігати конкурентоспроможність і забезпечувати стійкий розвиток.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах ринкової економіки підприємства стикаються з численними викликами, зокрема із зростанням конкуренції, необхідністю адаптації до змінюваного законодавчого середовища і глобалізацією економічних процесів. Одним із основних завдань підприємств є підвищення ефективності їх виробничо-комерційної діяльності, що включає оптимізацію виробничих процесів, удосконалення комерційної стратегії, а також інтеграцію сучасних методів управління для досягнення конкурентних переваг.

Методологія формування ефективної виробничо-комерційної діяльності підприємства охоплює широкий спектр підходів і інструментів, які сприяють забезпеченню стійкого економічного зростання, підвищенню прибутковості, а також досягненню оптимального використання ресурсів підприємства. Це не лише поєднання теоретичних принципів управління, а й практичні інструменти, що дозволяють адаптуватися до змінюваних умов ринку та забезпечувати довгострокову стійкість підприємства.

Ключовим аспектом є застосування комплексного підходу до аналізу та планування діяльності підприємства, який передбачає інтеграцію різних рівнів управління – від стратегічного до оперативного. Стратегічне управління орієнтоване на довгострокові цілі підприємства, визначення його місця на ринку, конкурентних переваг та адаптацію до глобальних змін у зовнішньому середовищі. Оперативне управління, у свою чергу, фокусується на короткострокових завданнях і поточних аспектах функціонування підприємства, таких як оптимізація внутрішніх процесів, контроль за витратами, а також забезпечення ефективного використання робочих ресурсів та матеріальних засобів.

Одним із основних елементів методології є аналіз конкурентоспроможності підприємства, що включає вивчення його сильних і слабких сторін, а також оцінку зовнішніх можливостей та загроз. Це дозволяє виявити потенціал для розвитку та визначити ключові фактори, що можуть сприяти чи заважати досягненню цілей підприємства. Так використання SWOT-аналізу та інших методів стратегічного аналізу, дозволяє формувати конкретні стратегії щодо підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Інновації та технології є важливими інструментами для забезпечення ефективної виробничо-комерційної діяльності. В умовах високої конкуренції та швидких змін на ринку, підприємства повинні постійно впроваджувати новітні технології, що дозволяють підвищити продуктивність праці, зменшити витрати та підвищити якість продукції. Це може включати автоматизацію виробничих процесів, впровадження нових матеріалів, вдосконалення логістики та використання інформаційних технологій для оптимізації управління.

Не менш важливим є управління ресурсами, яке дозволяє досягти максимального ефекту від використання наявних потужностей, людських і матеріальних ресурсів. Оптимізація використання ресурсів є запорукою підвищення ефективності підприємства, що вимагає постійного моніторингу витрат, а також адаптації до змінюваних умов зовнішнього середовища. Відмінним прикладом є застосування методу lean manufacturing, що дозволяє значно знижувати витрати, одночасно підвищуючи якість продукції та скорочуючи час виробничих циклів.

Крім того, важливим компонентом є коригування стратегій управління у відповідь на зміни зовнішнього середовища. Оскільки сучасний бізнес постійно змінюється через економічні коливання, технологічні інновації та зміни в законодавстві, підприємства повинні мати здатність швидко реагувати на ці зміни. Для цього необхідно використовувати стратегії гнучкості, що дозволяють адаптувати організаційні структури, управлінські рішення та операційні процеси до нових умов.

Загалом, методологія формування ефективної виробничо-комерційної діяльності підприємства базується на інтеграції теоретичних концепцій з практичними інструментами та методами управління, які дозволяють підприємству оптимізувати свої ресурси, підвищити конкурентоспроможність і забезпечити довгострокову стійкість у швидко змінюваному ринковому середовищі. В цьому аспекті ефективність виробничо-комерційної діяльності підприємства визначається здатністю бізнесу досягати оптимальних результатів при мінімальних витратах. Даний підхід включає не лише досягнення високих показників виробничої ефективності, але й комерційної результативності, що базується на вдало побудованих стратегіях продажу, маркетингу та управління ресурсами.

Оцінка ефективності підприємства є важливим етапом у стратегічному управлінні, оскільки вона дозволяє виявити сильні та слабкі сторони діяльності організації, оптимізувати її операції та приймати обґрунтовані рішення для досягнення кращих результатів. Для проведення такої оцінки використовуються різні підходи, серед яких найбільш важливими є фінансові, економічні та технічні критерії.

Фінансова оцінка ефективності базується на аналізі звітності підприємства та дозволяє оцінити його здатність генерувати прибуток, підтримувати ліквідність та забезпечувати стабільний грошовий потік.

Економічна оцінка ефективності підприємства орієнтована на використання ресурсів і їх економічну віддачу. Вона дозволяє оцінити, наскільки ефективно підприємство використовує свої матеріальні, трудові та фінансові ресурси для досягнення поставлених цілей. Одним із основних методів є технічна оцінка ефективності, яка передбачає аналіз рівня технологічного розвитку підприємства, впровадження нових технологій, автоматизацію процесів, а також оцінку якості продукції. Технічна ефективність також пов'язана з мінімізацією витрат на виробництво при забезпеченні високої якості продукції. Серед основних методів технічної оцінки можна виділити і використання методів управлінського обліку, що є важливим

для внутрішньої оцінки ефективності підприємства. Це включає визначення зони найбільшого прибутку та оптимізацію витрат на основі детального аналізу фінансових і операційних показників (рис. 1).

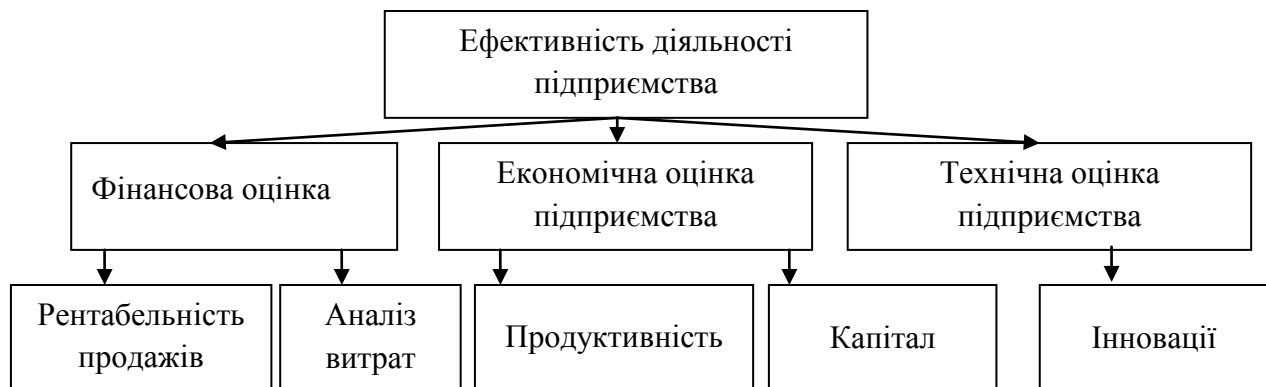

Рис. 1. Оцінка ефективності діяльності підприємства

В даному разі на рис. 1 представлено основні напрямки, за якими підприємство може проводити оцінку своєї ефективності. Кожен з напрямів має свої інструменти та методи, які дозволяють визначити рівень економічної результативності та фінансової стабільності підприємства, а також підвищити його технічну й інноваційну ефективність для забезпечення довгострокового успіху на ринку.

Стратегічне управління є важливою складовою формування ефективної діяльності підприємства. Це передбачає розробку довгострокових стратегій розвитку, які враховують не лише внутрішні можливості підприємства, але й зовнішнє середовище, в тому числі конкурентне середовище та тенденції розвитку ринку. Одним із важливих аспектів є застосування стратегічного планування, яке включає формування стратегічних цілей, вибір оптимальних шляхів їх досягнення, а також регулярний моніторинг виконання планів.

Інновації в управлінні виробництвом і комерцією є важливим інструментом підвищення ефективності підприємства. Вони охоплюють як технологічні інновації, так і організаційні зміни, що сприяють зниженню витрат, підвищенню якості продукції, а також створенню нових конкурентних переваг. Серед ключових напрямів інновацій є автоматизація виробничих процесів, впровадження нових технологій у сфері логістики, а також розвиток

цифрових платформ для управління відносинами з клієнтами та постачальниками.

Оптимізація витрат є одним з найважливіших аспектів управління ефективною виробничо-комерційною діяльністю. Це передбачає не тільки зниження витрат на виробництво, але й раціональне використання ресурсів, зокрема трудових, матеріальних та фінансових. Одним із найбільш ефективних методів є впровадження системи управлінського обліку, що дозволяє зібрати точні дані про витрати на кожному етапі виробничого процесу і виявити можливості для їх скорочення.

Якість продукції є визначальним фактором для забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Впровадження систем управління якістю, таких як ISO 9001, дозволяє не лише стандартизувати виробничі процеси, але й забезпечити постійну оцінку якості на всіх етапах виробництва.

Ефективна маркетингова стратегія є основою для успішного комерційного розвитку підприємства. Вона включає в себе дослідження ринку, сегментацію споживачів, визначення цільових груп і розробку маркетингових кампаній для просування продукції. Важливим тут аспектом є використання цифрових інструментів для просування товарів і послуг, включаючи соціальні мережі, контекстну рекламу, а також застосування аналітичних платформ для дослідження поведінки споживачів.

Глобалізація вносить суттєві корективи у виробничо-комерційну діяльність підприємств, що створює нові можливості для виходу на міжнародні ринки, але при цьому зростає й конкуренція, це вимагає від підприємств здатності швидко адаптуватися до змінюваних умов. Нестабільність економічного середовища, зокрема фінансові кризи, зміни в податковому законодавстві та політичні ризики, є серйозними викликами для підприємств. Для зниження таких ризиків важливим є розробка системи управління ризиками, що дозволяє вчасно реагувати на зміни в економічному середовищі та коригувати стратегії розвитку підприємства.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Методологічні аспекти формування ефективної виробничо-комерційної діяльності підприємства є ключовими для досягнення стабільного економічного

зростання та конкурентоспроможності на ринку. Застосування комплексного підходу до управління виробництвом і комерцією, впровадження інновацій, оптимізація витрат та активне використання сучасних технологій, є необхідними умовами для підвищення ефективності діяльності підприємства.

Найважливішим завданням є забезпечення інтеграції теоретичних підходів і практичних інструментів для реалізації стратегій, спрямованих на досягнення високої продуктивності, ефективності та сталого розвитку підприємства в умовах сучасної економіки.

Література

1. Габінет А.О. Теоретичні засади формування ефективної бізнес-стратегії в умовах глобалізації. *Економіка і прогнозування*. 2018. № 2. С. 47-53.
2. Гетьман О.О. Економіка підприємства. Навчальний посібник. Київ, Центр учбової літератури. 2010. 184 с.
3. Поліщук І.І. Інтеграція теоретичних підходів до оптимізації бізнес-процесів підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 8. С. 18-22.
4. Ковальчук О.А. Оптимізація виробничо-комерційної діяльності підприємств в умовах економічної нестабільності. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2020. № 39. С. 125-131.
5. Швед Т.В., Біла І.С. Оцінка конкурентоспроможності підприємств. *Економіка і суспільство*, 2017. № 8. С. 405-410.
6. Козак В.М. Інноваційні підходи до управління виробничо-комерційною діяльністю підприємства. *Вісник економічної науки України*. 2021. № 1. С. 36-44.
7. Шмідт І.А. Проблеми та перспективи розвитку виробничо-комерційної діяльності підприємств на сучасному етапі. *Економічний часопис-XXI*. 2019. № 3-4. С. 99-103.
8. Демидович В.І. Виробничо-комерційна діяльність підприємства: теорія і практика. Монографія. Київ, Наукова думка. 2019. 256 с.
9. Гончарова О.В. Методи та інструменти управління виробничо-комерційною діяльністю підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2021. № 71. С. 123-130.

10. Матвеев В.І. Моделі оцінки ефективності виробничо-комерційної діяльності підприємства. *Проблеми економіки*. 2019. № 4. С. 55-61.

References

1. Gabinet, A.O. (2018), "Theoretical foundations of forming an effective business strategy in the context of globalization", *Ekonomika i prohnozuvannia*, vol. 2, pp. 47-53.
2. Hetman, O.O. (2010), *Ekonomika pidpryiemstv* [Enterprise economics], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.
3. Polishchuk, I.I. (2019), "Integration of theoretical approaches to optimizing enterprise business processes", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 8, pp. 18-22.
4. Kovalchuk, O.A. (2020), "Optimization of production and commercial activities of enterprises in conditions of economic instability", *Naukovyj visnyk Khersons'koho derzhavnoho universytetu*, vol. 39, pp. 125-131.
5. Shved, T.V. and Bila, I.S. (2017), "Assessment of the competitiveness of enterprises", *Ekonomika i suspil'stvo*, vol. 8, pp. 405-410.
6. Kozak, V.M. (2021), "Innovative approaches to managing the production and commercial activities of an enterprise", *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, vol. 1, pp. 36-44.
7. Schmidt, I.A. (2019), "Problems and prospects for the development of production and commercial activities of enterprises at the present stage", *Ekonomichnyj chasopys-XXI*, vol. 3-4, pp. 99-103.
8. Demydovich, V.I. (2019), *Vyrobnycho-komertsijna diial'nist' pidpryiemstva: teoriia i praktyka* [Production and commercial activities of the enterprise: theory and practice], Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.
9. Goncharova, O.V. (2021), "Methods and tools for managing the production and commercial activities of an enterprise", *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, vol. 71, pp. 123-130.
10. Matveev, V.I. (2019), "Models for assessing the efficiency of production and commercial activities of an enterprise", *Problemy ekonomiky*, vol. 4, pp. 55-61.

Стаття надійшла до редакції 25.03.2025 р.